

Prešovská univerzita

Filozofická fakulta

INŠTITÚT GERMANISTIKY

080 78 Prešov, ul. 17. novembra 1 tel.: 00421-051-7570805, 7570357 fax: 00421-51-7570824

Oponentský posudok na habilitačnú prácu

Meno a priezvisko habilitantky: PaedDr. Oľga Wrede, PhD.

Názov práce: Theoretisch-pragmatische Reflexionen zur interlingualen Übersetzung ausgewählter Textsorten des Strafprozessrechts

Oponent: doc. PaedDr. Slavomíra Tomášiková, PhD.

Študijný odbor habilitantky: prekladateľstvo a tlmočníctvo

Predkladaná práca sa zaoberá interlingválnym (nemecko-slovenským) prekladom vybraných textových žánrov z oblasti trestného procesného práva. Ako dôvody záujmu o danú oblasť práva uvádza habilitantka jednak skutočnosť, že ide o neustále sa meniacu a zaujímavú oblasť aj pre jej jemné odtienky, ktoré musí prekladateľ najprv identifikovať, potom recipovať a následne transformovať do cieľového jazyka, a jednak aj pre jej profesionálne skúsenosti v danej oblasti v pozícii súdnej prekladateľky. Ako sama habilitantka správne konštatuje, až na základe vedomostí a znalostí mikro- aj makroštruktúry právneho textu je možné realizovať translačný proces nielen efektívne, ale hlavne cielene, čo považujem za predpoklad adekvátneho transferu obsahu informácií z východiskového do cieľového jazyka.

V časti práce pod názvom „Právna komunikácia a preklad práva“ reflektuje autorka práce neustále rastúcu potrebu prekladateľských a tlmočnických služieb v súvislosti s nárastom rôznych typov vzťahov medzi obyvateľmi rôznych národností a kultúr v rámci EÚ, čo spôsobuje zvýšenú potrebu profesionálnych prekladateľov a samozrejme aj nárokov na takýto typ prekladu.

Preklad právnych textov neznamena len jazykový transfer, ale hlavne prenos konceptu jedného právneho poriadku do druhého. Takýto preklad si podľa habilitantky vyžaduje nielen cudzojazyčnú, ale aj odbornú (právnú) kompetenciu. Jednou z adekvátnych metód takéhoto transferu je porovnávanie práva. Autorka tu striktno rozlišuje medzi pojmovo orientovanou prácou s termínmi a porovnávaním práva, pretože pri odlišnosti právnych systémov je v podstate nemožné nájsť pojmovú ekvivalenciu. Na druhej strane implikuje podľa môjho názoru porovnávanie práva prácu s pojmami, pretože práve cez rozdielne pojmy zisťujeme

rozdielnosť daných právnych systémov a prekladateľ je nútený siahnuť po iných prekladateľských stratégiách (uviesť nadradený pojem, opísať obsah termínu, vytvoriť neologizmus a pod.). Napríklad pri termíne Kinderzuschlag ide v Nemecku o „priplatok k prídavku na dieťa osamelého rodiča s nízkym príjmom“¹. V slovenskom sociálnom systéme sa termín priplatok k prídavku na dieťa definuje ako „sociálna dávka, ktorou štát pripláca oprávnenej osobe k prídavku na dieťa na výchovu a výživu nezaopatreného dieťaťa na ktoré nemožno uplatniť daňový bonus podľa osobitného predpisu“², čo nezodpovedá obsahu nemeckého termínu. Zhodné sú sémantické príznaky prídavok na dieťa, na výchovu a výživu, ako aj nezaopatrené dieťa. Oprávnená osoba však nie je bližšie špecifikovaná ako osoba s nízkym príjmom, alebo ako osamelý rodič. V nemeckom sociálnom systéme absentuje takisto možnosť uplatnenia daňového bonusu na dieťa pri ročnom zúčtovaní. V podobných prípadoch sa odporúča konzultácia s odborníkmi, po ktorej sme definovali termín Kinderzuschlag ako „prídavok osamelého rodiča na nezaopatrené dieťa (mladšie ako 25 rokov)“³. Uvedený príklad je dôkazom terminologickej práce, ktorá slúži ako podklad k porovnávaní jednotlivých systémov, či už právnych alebo sociálnych a na základe ktorých je možné dospieť k adekvátnemu translatologickému výsledku.

Podľa habilitantky sa pri porovnávaní právnych systémov Nemecka a Slovenska pohybujeme v rámci Sandrinioho modelu č. 2, t.j. s odlišnými právnymi poriadkami a odlišnými jazykmi. Autor textu musí sprostredkovať právny systém cieľového jazyka cez jazykovú rovinu takisto ako prijímateľ, ktorý recipuje obsah východiskového právneho poriadku cez translát. Nejde tu však o automatické, ale cielečné sprostredkovanie apercipovaného (dekódovaného obsahu) existujúcimi výrazovými prostriedkami cieľového jazyka.

Pomerne rozsiahlu časť práce venuje autorka komparácii právnych systémov Nemecka, Slovenska a Rakúska, v ktorých ponúka podrobnú analýzu jednotlivých právnych obsahov, napr. súdnych inšancií, trestných konaní, účastníkov trestného konania a pod., pričom z pohľadu nemeckého jazyka sa zameriava aj na jeho pluricentritu, t.j. zohľadňuje varietu nemeckého jazyka v Rakúsku. Až na základe obsahovej analýzy ponúka autorka adekvátne pomenovania v cieľovom jazyku.

Za relevantnú z obsahovej aj formálnej (integrovanie adekvátne vybraných problémových oblastí) stránky považujem textovo-typologickú časť, v ktorej autorka fundovane analyzuje typy aj žánre textov na princípe komparácie a ponúka hĺbkovú teoretickú analýzu vybraných

¹ Preklad autorky: <https://www.arbeitsagentur.de/familie-und-kinder/kinderzuschlag-anspruch-hoehe-dauer>

² <https://www.employment.gov.sk/sk/rodina-socialna-pomoc/podpora-rodinam-detmi/penazna-pomoc/priplatok-k-pridavku-dieta/>

nemeckých žánrov s ich pendantmi v slovenskom jazyku. Autorka práce týmto potvrdzuje nevyhnutné aplikovanie vedomostí a znalostí z oblasti textovej lingvistiky a textových žánrov na preklad právnych textov.

Z hľadiska translatologickej komparácie jazykového páru nemčina – slovenčina považujem za prínosnú časť kapitoly 6. pod názvom: „Textové žánre trestného procesného práva v porovnaní“, v ktorej autorka podrobuje tri vybrané kľúčové textové žánre (trestný rozkaz, obžalobu a rozsudok) dôkladnej prekladateľskej analýze so zohľadnením začlenenía daného textového žánru do určitej fázy trestného konania a jeho funkcií. Zovšeobecnené závery považujem za prínos v oblasti v slovenskej teoretickej, ale aj praktickej translatológii.

Pri celkovom hodnotení habilitačnej práce PaedDr. Olgy Wrede, PhD. je potrebné konštatovať, že práca z obsahového hľadiska disponuje všetkými atribútmi, ktoré si vyžaduje vedecká práca takéhoto druhu. Autorka ponúka kvalitnú teoretickú bázu, premyslenú metodológiu a najmä prepojenie teoretických poznatkov s praxou. Kapitoly sú logicky štruktúrované a svedčia o hlbokých vedomostiach autorky o danej problematike.

Z formálneho hľadiska je práca napísaná veľmi kultivovaným odborným štýlom v nemeckom jazyku.

Na záver môjho posudku obligátne konštatovanie – habilitačná práca PaedDr. Olgy Wrede, PhD. pod názvom: „Theoretisch-pragmatische Reflexionen zur interlingualen Übersetzung ausgewählter Textsorten des Strafprozessrechts“ spĺňa po metodologickej, obsahovej i formálnej stránke všetky náležitosti vedeckého textu, prislúchajúceho pre príslušný kvalifikačný rast a preto menovanej **navrhujem** po habilitačnom pokračovaní (prednesení habilitačnej prednášky, obhájení svojej práce a primeranom zapojení sa do odbornej diskusie) **udelit' vedecko-pedagogický titul „docent“** v odbore prekladateľstvo a tlmočníctvo.

Podnety do diskusie:

1. Pre praktizujúceho translatológa je určite zaujímavý náhľad právnikov na prekladanie právneho textu. Existujú podľa Vás rozdiely vo vnímaní prekladu medzi právnikom – odborníkom, ktorý neovláda daný cudzí jazyk a prekladateľom, príp. medzi právnikom – odborníkom, ktorý ovláda daný cudzí jazyk na istej úrovni a prekladateľom?
2. Pri preklade právnych textov sa predpokladá dispozičné vybavenie prekladateľa rôznymi kompetenciami, napr. jazykové, vecné a pod. V tejto súvislosti je relevantná otázka, nakoľko sa prekladateľ právnych textov jazykového páru nemčina - slovenčina má či musí oboznámiť s teóriou práva.

3. Keďže sama autorka práce je praktizujúcou súdnou prekladateľkou, bolo by vhodné, aby sformulovala odporúčania pre začínajúcich prekladateľov právnych textov. Do akej miery pomôžu prekladateľovi teoretické východiská pri preklade?

v Prešove, dňa 08.03.2021

doc. PaedDr. Slavomíra Tomášiková, PhD.